

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Mozartas - Vilniuje

2013-03-04

ŽURNALAS: KRANTAI

TEMA: Muzika

AUTORIUS: Petras Kunca

DATA: 2013-03

Mozartas - Vilniuje

Petras Kunca

Prof. Petro Kuncos pokalbis su Zalcburgo universiteto *Mozarteum* profesoriumi, Muzikinio teatro katedros vedėju, Mozarto operų instituto direktoriumi Josefu Wallnigu

„Universiteto profesorius dr. Josefas Wallnigas yra tikras Austrijos, Zalcburgo ir Mozarto ambasadorius pasaulyje“, – 2010 metais įrašyta Austrijos mokslo ir meno Didžiojo Kryžiaus teikimo šiai iškiliai asmenybei dokumentuose. Dvejais metais anksčiau Lietuvos muzikos ir teatro akademija, pripažindama jo nuopelnus abiejų universitetinių muzikos ir teatro mokyklų meninių bei mokslinių ryšių plėtrai, suteikė jam garbės daktaro vardą (2008). Dirigentas, pianistas, pedagogas, mokslininkas, meno projektų iniciatorius, dalyvis ir vadovas Josefas WALLNIGAS gimė 1946 m. Zalcburge. Studijavo Mozarteume, Vienos muzikos ir teatro universitete. Nuo 1980 m. jis yra Mozarteumo profesorius. Pokalbyje profesorius svarsto apie W.A. Mozarto muzikos, ir ypač jo operų, aktualumą šiuolaikiniame pasaulyje, mini kai kuriuos Zalcburgo žemės ir Lietuvos kultūrinių bei ekonominių ryšių istorijos faktus. Josefą Wallnigą kalbinęs Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius Petras KUNCA dėkoja muzikologei Ritai Nomicaitėi už konsultacijas ir techninę paramą ruošiantis šiam pokalbiui.

Mozart in Vilnius

‘The university professor Dr Josef Walling is a real ambassador in the world for Austria, Salzburg and Mozart.’ These words were written in 2010 in documents to accompany the presentation to this celebrated personality of the Austrian Grand Cross of Science and Art. Two years earlier, the Lithuanian Academy of Music and Theatre, acknowledging his achievements in encouraging connections in art and science between university music and theatre schools, had granted him an honorary doctoral

degree. A conductor, pianist, teacher, researcher, member and leader of art projects, Josef Walling (b. 1946) studied at Mozarteum, Vienna's music and theatre university, and

from 1980 he has been a Mozarteum professor. In a discussion with Professor Petras KUNCA of the Lithuanian Academy of Music and Theatre, he shares his thoughts about Mozart's music, and especially about the relevance of his operas in the modern world. He also recalls certain moments of cultural and economic contact and mutual history between the Salzburg area and Lithuania.

Petras Kunca. Profesoriau, Lietuvoje esate žinomas menininkas, Jūsų diriguojamų koncertų ir meistrų kursų klausytojų auditorija yra plati. Su kokiomis mintimis atvykote šį kartą?

Josef Wallnig. Aš dėkoju Jums už šio pokalbio galimybę. Tai jau šeštasis kartas, kai Vilniuje mes susitinkame tęsti ir gilinti Mozarto kūrybos studijų. Mielai prisimenu savo pirmąją vizitą, kai Lietuvos muzikos ir teatro akademijos europinis projektas nuvedė mus į Nidą.

Petras Kunca. Tai buvo „Die Zauberflöte“ – „Stebuklingoji fleita“?

Josef Wallnig. Taip, tai buvo mūsų „Fleita“ – man nepamirštas įvykis. Pasaulio meninis jaunimas ir, svarbu, Lietuvos studentai gilinasi į Mozarto muzikos interpretacijų galimybes.

Bet ir šis mano atvykimas vėlgi susijęs su Mozartu. Tai ypatingas ryšys. Juk savaime suprantama, kad tik Zalcburgo Mozarteume šio autoriaus kūrybai skiriamas ypatingas dėmesys.

Šimtmečius puoselėdami savo kultūrą, zalcburgiečiai giliau suvokia ir myli Mozartą. Perteikti jo muzikos kalbą šių dienų Lietuvos studentams yra mane jaudinantis ir mano pedagoginę patirtį praturtinantis uždavinys. Šis svarbus intelektualinis jaunų žmonių lavinimas panašus į ugnies įžiebimą: kai pagaliau iš jų ima skliti šviesa ir šiluma, tai yra gražiausia, dėl ko verta būti pedagogu.

Aš susidariau įspūdį, kad vieną ar kitą kartą, kai jaunimas tai priima ir pasiseka tai padaryti, neišdildomas poveikis įsitvirtina ilgam, tarytum palaiko ugnies degimą ir ateityje.

Petras Kunca. Gražus Jūsų posakis, kad Mozarto kūryboje dera jaunystė, šviesa, mokslas... Kokias naujas pasaulines tendencijas pastebite Mozarto kūrybos tyrimuose šiandien?

Josef Wallnig. Kaip žinote, už naujų idėjų dažniausiai slypi naujai atrandamos pamirštos. Dabar labiausiai kreipiamas dėmesys ne tik į Mozarto rankraščių originalus, bet ir į visą jo gyvenamojo meto estetinį kontekstą, tai derinant su naujausiais tyrimais harmonijos, akustikos, psichologijos ir daugelyje kitų sričių. Pvz., studijuojame ne tik tonacijų tarpusavio ryšius, bet ir jų panaudojimą operoje socialinėms vaizduojamųjų personažų charakteristikoms. Iš tikro verta pasmalsauti „už kulisų“, kokias priemones šis autorius pasirenka, kai kuria taurų kilmingo grafo arba jo tarno įvaizdį („Le Nozze di Figero“ – „Figaro vedybos“). Čia padeda ir

instrumentacija, ir tonacijų kaita, ir individuali muzikos kalba. Scenoje matome ryškias skirtingų asmenų charakteristikas. Dažnai, atsidūrę tarp klausytojų, į tai mažai kreipiame dėmesio ir nepastebime, kaip formuojamas meno kūrinys, kas vyksta iš tikrųjų. Jei studijuojame partitūras, atrandame įvairovę, daugiapusiškumą ir spalvas, diferencijuotą agogiką, ir kai galime analizuoti, tampa visiškai aišku, kad trimitai priklauso maršo simbolikai, karaliams ir aristokratams, bet jokia moteris necharakterizuojama trimitais, kai, sakykim, klarnetus Mozartas pritaiko vaizduoti aukštuomenei, ir ypač damoms (*Wallnigas šypsosi*); jaunos tarnaitės - Cerlina („Don Giovanni“), Siuzana („Figaro vedybos“), Despina („Cosi fan tutte“ - „Visos jos tokios“) vaizduojamos paprastomis tonacijomis, joms skiriamos fleitos, obojai, bet niekada - klarnetas, fagotas. Plastiškumas, ryškumas, vaizdingumas pasiekiami instrumentų kombinacijomis, tonacijų ir tempų kaita - visas šis kompleksas susipina vieningoje dramaturginėje linijoje. Tuos partitūros įvykius mes šiandien studijuojame ir mokomės įkūnyti scenoje. Bet statyti operą Mozarteume ar Operos teatre - du skirtingi dalykai: mes skiriame palyginti daug laiko detalėms, dailiname jas, nes Mozarteumas turi suteikti sąlygas Mozarto kūrybos studijoms. Pradedame nuo „Figaro vedybų“, gilindamiesi pirmiausia į tiesiog revoliucinį Pierre'o de Beaumarchais teksto reformatoriškumą, kai įprastos charakteristikos stačiai apverčiamos aukštyn kojom. Įdomu patirti, kaip Beaumarchais dramatiškumas per Lorenzo Da Ponte's libretą patenka į Mozarto rankas ir pastarasis tai įprasmina scenoje likus trejiems metams iki Prancūzų revoliucijos. Suprantama, kai tik jaunimas visa tai priima domėn ir tampa sąmoningesnis, iš karto dar negali dainuoti geriau, bet susiformuoja prielaidos kokybės kaitai. Šitaip, žinant istorinę atlikimo praktiką, studentai gali suformuoti naują muzikinės kalbos sampratą ir disponavimo ja techniką. Ir štai tik tada gali ateiti režisierius, patogiai įsitaisyti salėje, atsikimšti „Campari-Soda“ buteliuką ir pradėti repetuoti spektaklį (*Wallnigas šypsosi*). Studentai tuo metu jau turi žinoti visą dramaturgiją, atmintinai mokėti tekstus.

Petras Kunca. Mozartas šiandien yra pagrindinė Jūsų pasakojimo tema. Ar tinkamai pasirengusius mūsų studentus sutikote savo meistriškumo kursuose šį kartą?

Josef Wallnig. Jūsų jaunimas ir šįsyk yra pasirengęs pakankamai gerai. Tiesa, gana sudėtinga yra jau mokslo metų pradžioje, beveik per mėnesį, viską, kas būtina, įveikti. Bet dirigentas Virgilijus Visockis puikiai pasidarbavo, kad studentai gerai mokėtų savo atliekamą natų tekstą. Mano uždavinys yra prisidėti prie tolesnių studijų aiškinant, ką tomis natomis galima pateikti.

Petras Kunca. Muzikos turinys, muzikos dramaturgija... pagrindiniai dalykai?

Josef Wallnig. Tai yra mano uždavinys, turiu papildyti studentų žinių bagažą. Esu maloniai nustebintas jūsų vokalistų parengimo kokybės. Manau, jog tokioje palyginti nedidelėje šalyje, šiandien skaičiuojančioje, gaila, jau mažiau negu tris milijonus gyventojų, turite tikrai daug gerai išmokytų talentų. Aišku, jog tai Lietuvos muzikos mokyklų ir aukštųjų mokyklų sistemos funkcionavimo rezultatas. Jūsų vokalo studentų geras teorinis pasirengimas. Suprantama, Lietuvos vokalistų dainavimo maniera daugiausia susijusi su senąja rusų vokaline praktika. Yra ir kitų mišrių elementų, tačiau visuma sudaro pozityvų, naują šių dienų studijų vaizdą.

Petras Kunca. Prašau Jus pakomentuoti, kokią reikšmę Mozarto operų vokalo

studijoms turi jo laikų meno estetikos žinios.

Josef Wallnig. Tai išties svarbios žinios, bet mums visiems, susijusiems su Centrinės Europos muzikos tradicijomis, svarbu išlaikyti švietimo ir mokslo pusiausvyrą. Esmė ta, kad visa turi būti neatskiriamai susieta. Muzikos mokslininkai, teoretikai šiandien teikia puikių idėjų, bet ne visada būna suprasti, muzikos praktikai ieško savo kelio. Apibūdinimui esame radę tokią formuluotę: *Wissenschaftsgeleitete Lehre* (vok.) – mokslu paremtas mokymas, t. y. teorinės žinios, tame tarpe ir estetikos, yra būtinos, bet jos negali būti atsietos nuo praktikos. Dėstydamas Mozarto interpretaciją, aš privalau aiškinti ir jo laikų atlikimo praktiką, ir kitas su estetika susijusias jo meto duotybes.

Šiandien mes sakome, jog yra ir tokia sąvoka kaip *verlorengegangene Selbstverständigkeiten* (vok.), t. y. savaime suprantami, bet pamiršti dalykai, kuriuos mums būtina žinoti interpretuojant Mozartą. Juk užrašyta muzika dar nėra tai, kas gali būti atliekama. Ne viskas, kas buvo savaime suprantama, yra užrašyta. Tai reiškia, kad atlikėjui būtina savo įvaizdį suderinti su užrašyto teksto reikšme. Mums tenka įdomus uždavinys šiandien gyvybingu dalyku padaryti tai, kas prieš kelis šimtus metų buvo savaime suprantama.

Petras Kunca. Ar šiandien Jūsų universitete yra kokie nors specialūs pasirengimo kursai Mozarto muzikos studijoms? Ypač iš svetur atvykstantiems studentams.

Josef Wallnig. Mozarteume studijuojame pagal Bolonijos deklaracijos numatytas gaires, t. y. studijos susideda iš dviejų dalių, panašiai kaip ir Vilniuje: bakalaurai mokosi ketverius metus, magistrai – dvejus. Vokalistai gali pasirinkti operą, *Lied* žanrą, oratoriją ir t. t. Visa, kas susiję su pradinėms studijoms reikalinga medžiaga nuo Monteverdi iki šių dienų, turi būti išstudijuota bakalauro studijose. Vokaliniams dalykams turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Operoje, aišku, mes pagrindinį dėmesį skiriame Mozartui. Tačiau studentai turi gauti žinių apie tą milžinišką stilistinę vokalo įvairovę, todėl mano vadovaujamoje Operinio parengimo katedroje jie studijuoja ne vien Mozartą, – tai būtų jiems per siauros studijos. Prieš aštuonerius metus universitete įkūriau Mozarto operų institutą. Tai yra savarankiška institucija su savo atskiru biudžetu, ir šiai autarkiškai įstaigai vadovauti tenka taip pat man. Visi, studijuojantys Mozarteume, pavyzdžiui, taip pat ir pianistai, ir visi kiti, baigę bakalauro studijas, gali, jei patys to pageidauja, užsirašyti ir lankyti mokymo renginius. Labiausiai tai patrauklu jau baigusiems pirmąjį studijų etapą vokalistams, toliau norintiems studijuoti Mozarto operas ir siekti Mozarto instituto diplomo. Institute turime daug užsienio studentų. Galiu paminėti įdomų dalyką: Australijoje vykstančio stambaus vokalistų konkurso vienas prizų yra laureatui suteikiama galimybė vienerius metus studijuoti mūsų institute Zalcburge, mano klaseje. Taip jau antrus metus gauname po vieną puikų Australijos studentą. Tad ryšiai išsiplėtė. Pernai studijavo studentas bosas, dabar – sopranas, kuri jau balandį dainuos Grafienės partiją mano rengiamuose „Figaro vedybų“ spektakliuose. Ką gali studentams pasiūlyti Mozarto institutas? Pirmiausia – gilią vokalinio atlikimo studiją, atitinkančią aukštus Mozarto meno reikalavimus: mes tapome centru, kuriame skiriamas dėmesys, rodos, tokiems savaime suprantamiems, bet dažnai pamirštamiems stilistiniams melizmatikos, t. y. muzikinės puošybos, mokslo reikalavimams.

Antra, suteikiame jaunimui svarbų tobulinantis atramos tašką – Mozarto muzikos ryšio su judesiu studijas: turime tokią mokomųjų užsiėmimų temą – „Mozartas ir šokis“. Visi mūsų studentai turi pažinti Mozarto muzikoje įtrauktas šokio formas ir patys mokėti šokti, – tam čia ir šokio studijos, juk jau pirmoji Figaro arija yra ir menuetas. Kita svarbi programa yra istorinė sceninio atlikimo praktika. Turime puikią dėstytoją iš Vienos, kolegę Margit Regler, kuri, remdamasi XVIII amžiaus šaltiniais, tiksliai laikosi jų moksliskai pagrįsto pritaikymo vaidybos menė principų. Įvaldžius šį meną, sceninė aktorius laikysena, jo kūno kalba tampa išraiškingesnė. Trečia, atvykusiems į Zalburgą tobulintis užsienio studentams Mozarto institute yra aktualu ne tik studijuoti vokalą, bet ir pajusti moderniško miesto ryšį su Mozartu. Į studijų planą nutariau įtraukti keturias dideles ekskursijas ir parodyti kitų kraštų jaunimui Mozarto laikų požiūrį į šį miestą. Taip kiek-vienas po studijų išvykstantis studentas būna ypatingu būdu pažinęs Zalburgo tradicijas.

Mozarto instituto veiklos pagrindas yra per vienerius mokslo metus paruošti vieną ar du skirtingos apimties operinius renginius. Tai yra specialūs, atskiri nuo Muzikinio teatro katedros, vien tik Mozarto instituto renginiai. Į juos galima užsirašyti ne tik vokalistams, bet ir orkestro, ir choro studijų atlikėjams. Po spektaklių visiems atlikėjams teikiami pažymėjimai, sužinomi studijų taškai, priklausantys nuo jų sugebėjimo scenoje įprasminti savo mokslų rezultatus. Taip apibendrinamos visos žinios, įgytos dviejų semestrų bėgyje. Yra daug norinčių studijuoti toliau. Su mūsų programa galima susipažinti internete adresu: www.mozartoper.at.

Prisimenant 2006-uosius, Mozarto 250-osios gimimo sukakties, metus, norisi paminėti ir kitą ypatingą įvykį – visų Mozarto operų atlikimą Zalburgo festivalyje. Ačiū Dievui, viskas pasisekė gerai, ir net pirmosios Mozarto operos skambėjo jų premjerų vietoje, t. y. Zalburgo universiteto auloje. Pirmųjų operų – „Apollo et Hyacinthus“ („Apolonas ir Hiacintas“) ir „Die Schuldigkeit des ersten Gebotes“ („Pirmojo Įsakymo priedermė“) – atlikimas buvo vadinamas festivalio sėkme – ją nulėmė puikus režisierius Johnas Dew. Tuos spektaklius atliko Mozarto instituto studentai, man teko jiems diriguoti. Jaunuoliai atlaikė didžiulę tarptautinę konkurenciją. Kai kurie dalyviai žengė savo pasirinktu keliu toliau ir neilgai trukus tapo įžymybėmis.

Petras Kunca. Galime sakyti, jog savo tobulėjimo inspiracijas jie rado Jūsų klasėje...

Josef Wallnig. Jie studijavo ir kitose klasėse, tačiau didžiuojuosi jais ne tik dėl pedagoginės sėkmės, labiau džiaugiuosi, kad menė jie jau tarė savo žodį ir aš jiems truputį padėjau...

Petras Kunca. 2005 metų rugsėjį Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje visi buvo pagauti pasirengimo Mozarto jubiliejui dvasios, kai Jūs visą savaitę repetavote su studentų orkestru ir solistais, surengėte koncertus, originaliomis idėjomis ir „skaniais“ siurprizais padėjote įgyvendinti projektą „Mozarto metų išvakarės“, pelnydamas dideles akademijos bendruomenės simpatijas ir Jums, ir Mozarto menui. Ar jau tada numatėte, kad Lietuvos jaunimas tobulinsis Jūsų klasėje Zalburge?

Josef Wallnig. Kaip tik tada, 2005-aisiais, dar iki ką tik minėtų mūsų operų pastatymo Zalburgo festivalyje, išgirdau dainuojant jūsų studentę Jekateriną Tretjakovą. Ji buvo gerai pasirengusi, ir aš pakviečiau ją dainuoti mūsų pastatyme Zalburge. Jekaterina

turėjo pasisekimą, liko studijuoti toliau ir baigė studijas Mozarteume. Tai buvo laimingas visų aplinkybių sutapimas, taip nedažnai atsitinka. Kai atvykstu į LMTA, išklausu nemažą būrį jūsų vokalistų ir paprašau vieną ar kitą studentą elektroninio adreso. Kai žinau žmonių galimybes, bandau padėti.

Petras Kunca. Tikriausiai Jūs pastebite ir daugiau mūsų jaunimo veiklos Zalcburge apraiškų?

Josef Wallnig. Puiki pianistė Irma Kliuzaitė, laimėjusi Mozarto konkurso Zalcburge laurus, dabar yra Mozarteumo dėstytoja. Lietuva išaugina tikrai puikių menininkų.

Petras Kunca. Zalcburge Mozarteumo salėje aš klausiausi didžiulio jaunimo būrio, kurį Jūs apjungėte savo diriguojamame „Idomeneo“ pastatyme: vokalistus, choras, orkestrą. Tai buvo koncertiniam atlikimui artimas variantas, kuriame muzikos atlikimo kokybei skyrėte pagrindinį dėmesį. Jums teko milžiniškas uždavinys parengti šį Mozarto brandos kūrinį, atlikėjams keliantį daug rūpesčių. Kaip Jūs pasiekiate tokio įtikinamo meninio rezultato? Jus įkvepia Mozarto genialumas? Wallnigas, Zalcburgas, Mozartas, – jauni žmonės šioje taurioje veikloje atrodė labai vieningi ir natūralūs.

Josef Wallnig. Wallnigas čia visai niekuo dėtas ir neįdomus. Tačiau reikia imtis tokių uždavinių, kurie visus sujungia ir įkvepia siekti bendro tikslo. Savo spektakliuose mes visi žinome, kur esame ir kur link einame. Jei pavyksta įgyvendinti didesnę užsibrėžto tikslo dalį – džiaugiamės. Aš manau, kad ir tada mums pasisekė rasti puikų režisierių – Eike Gramsą. Jis dirbo Berno operos teatre, vadovavo didiesiems Vokietijos teatrams, dabar yra Mozarteumo profesorius. Jis turi dramaturgijos pojūčio dovaną. Pvz., „Idomeneo, Re di Kreta“ („Idomenėjas, Kretos karalius“) III veiksme yra toks vienintelis solistų kvartetas. Gramsas sugebėjo juos susieti į tokį vieningą ansamblį, kad jie tiesiog sukibo vienas su kitu taip įsijausdami į kančios ir gailestingumo gilumas, kad mane tebejaudina tos muzikos prisiminimas. Manau, čia verta prisiminti charakteringą anekdotą: vienas smuikininkas, po labai sėkmingo Beethoveno koncerto atlikimo paklaustas, kaip jam vis pavyksta taip sklandžiai smuikuoti, atsakė, jog turi labai gerą partitūrą, labai gerą smuiką ir stryką, jam tereikia juos tarpusavyje suderinti ir... atsitraukti per du žingsnius. Iš tikro, muzikos mene, manau, svarbu siekti išreikšti muziką, bet ne save. Kiekvienas mūsų yra muzikos tarnas, neužgožiantis muzikos savimi.

Petras Kunca. Tikrai, ir Mozarto muzikai reikia rasti daug vidinės erdvės, netrukdyti tai muzikai skambėti.

Josef Wallnig. Taip, taip – netrukdyti. Čia kaip ir styginių kvartete: kiekvienas narys turi savo nuomonę, tačiau bendras rezultatas pasiekiamas, kai kiekvienas atsitraukia porą žingsnių ir išiklauso į bendrą skambesį.

Petras Kunca. Šie Jūsų žodžiai man vėl priminė mūsų jau minėtą Nidos projektą. Tuometiniai projekto vykdytojai –

Austrijos ambasadorius Lietuvoje dr. Florianas Haugas, LMTA rektorius prof. dr. Juozas Antanavičius, Užsienio skyriaus referentės Laima Bakienė, Rima Rimšaitė, padėjėjai ir didžiulis tarptautinis operos atlikėjų būrys tiesiog degė noru parengti aukšto meninio lygio pastatymą. Visame tame šurmulyje Jūs dar radote jėgų ir laiko

dėstyti styginių kvartetų atlikimo meistriškumo kursuose stygininkams, Jūsų vadovaujamo orkestro dalyviams: visi norėjo gauti vertingų žinių Mozarto kvartetų interpretacijoms. Manau, mūsų skaitytojams būtų įdomūs Jūsų dalyvavimo „Stebuklingosios fleitos“ projekte prisiminimai.

Josef Wallnig. Aš norėčiau tiesiai pasakyti, kad turėjau didelį džiaugsmą tada, 1998-aisiais, būti Nidoje ir padėti įgyvendinti šį projektą. Tai išvis vienas gražiausių mano gyvenimo prisiminimų, kuriuose jungiasi nuostabi Nidos gamta, jos saulėtekiai su Mozarto operos gėrio tematika ir personažais. Ten sutikau ir tokius puikius jaunos atlikėjus kaip Irena Bespalovaitė, dainavusi Paminą, talentingą dirigentą iš Osetijos Tuganą Sokhievą, kuris po to išgarsėjo pasaulyje: dirigavo Vienos valstybinėje operoje, didiesiems Berlyno orkestrams... Iš pradžių Nidoje jis atrodė lyg būtų šešėlyje, bet dirbdamas tame projekte atrado kažką naujo savo meniniame kelyje. Matyt, galėčiau teigti, kad prisidėjau prie jo profesinės karjeros sėkmės.

Petras Kunca. Išties jau tada Irena Bespalovaitė atkreipė dėmesį geru pasirengimu projektui. Ji, jurbarkietė, tada studijavo prof. Sigutės Stonytės klasėje Vilniuje. Po Nidos ji tęsė studijas Jūsų vadovaujamoje Muzikinio teatro katedroje Mozarteume įžymios vokalistės, buvusios *Metropolitan* teatro solistės prof. Lilijos Šukytės klasėje. Mozarto muzika jos repertuare užima ypatingą vietą. Apie tai byloja ir kompaktinių plokštelių su jos įrašais gausa. Šiuo metu ji gyvena Šveicarijoje. Tada dar labai jauno osetinų dirigento Tugano Sokhievo mostas pabuvus Jūsų priežiūroje tapo raiškesnis, smulki manualinė technika buvo jo stiprybė, kurią jis buvo lavinęs Sankt Peterburgo konservatorijoje. Bet Nidoje jis ypatingai atsiskleidė. Tai buvo tarsi naujas „stebuklas“. Šiuo metu Sokhiovas vadovauja Tulūzos orkestrui.

Josef Wallnig. Su Lietuva mane sieja ir dar viena netikėta sėkmė – patyriau neįtikėtiną ir, man rodos, neužtarnautą džiaugsmą tapti LMTA garbės daktaru. Man tai reiškia, kad ir Lietuvoje tapau savas, ir ji tapo man artima lyg tėvynė. Dabar matau ją kylančią, su naujomis investicijomis, statybomis, ir nors ekonominė padėtis dabar visur Europoje kelia daug klausimų, Lietuva rodo turinti kūrybinės potencijos ir valios kurti savo ateitį. Man artima tai, kad šioje šalyje, kur gyvena jau mažiau negu trys milijonai žmonių, vis išskyla naujų, čia išaugusių ir gerai išlavintų meninių asmenybių, tikrų meno autoritetų. Kai čia klausausi koncertų, mane stebina jų aukštas meninis lygis. Pasakysiu, jog mane sudomino ir tų koncertų rengimo pobūdis, ir eiga. Pavyzdžiui, prof. Landsbergio 80-mečio koncerte pastebėjau, kaip apmąstyta kiekviena detalė, natūraliai besijungianti su visuma. Ypatinga tai, kad viskam, kas siejasi su praeitimi, surandama nauja forma. Net ir toje šventėje, kai man buvo suteiktas LMTA garbės daktaro vardas, buvo akivaizdu, kaip kruopščiai viskas apgalvota ir įgyvendinta.

Kitas svarbus mano pastebėtas momentas yra lietuviškosios visuomenės artumas ar net, sakyčiau, pagarba savo šiuolaikiniams kompozitoriams. Jūsų naujoji muzika iš tikro komunikuoja su visuomene, pas mus Zalcburge tai nėra taip akivaizdu, pas mus ji yra lyg koks anklavas kitokios muzikos teritorijoje. Ypač patraukli jūsų chorų kultūra. Kitur gyvuojančių chorų tradicijų net lyginti nėra ko su lietuviškosiomis ar net trijų Baltijos šalių tradicijomis. Teko dalyvauti repeticijoje, kur buvo rengiama programa keliems koncertams. Pastebėjau, kad choro dirigentai patys dainuoja chore, bet reikiamu momentu išeina diriguoti ir vėl sugrįžta dainuoti, kad šiuolaikinę muziką chorai pas jus gali dainuoti atmintinai, – visa tai sudaro prielaidas išskirtinei atlikimo

kokybei.

Petras Kunca. Profesoriau, kokias matote Zalcburgo krašto ir Lietuvos kultūrinio bendradarbiavimo perspektyvas dabartinės Europos kontekste?

Josef Wallnig. Visiškai tikras esu tik dėl muzikos reikšmės šiame kelyje. Kadangi nesu politikas, noriu remtis vien asmeniniais išpūdžiais. Manau, stačiai sensacinga tai, jog Zalcburgo krašto ir Lietuvos kontaktai turi jau kelių dešimtmečių istoriją. Žinome, jog dažniausiai bendrauja miestai, o šiuo atveju – valstybė ir kraštas. Aš žinau, kad Zalcburgo krašto vyriausybėje yra labai nusipelnusių mūsų santykių plėtrai, tokių kaip ponia Gabbi Burgstaller, buvęs tarėjas Peteris Krōnas ir daugelis kitų. Apie ekonominę mūsų kraštų bendradarbiavimą esu ne kartą kalbėjęs su buvusiu Zalcburgo meru Josefu Reschenu. Gerai žinau, jog Lietuva yra gerbiama ir mylima Zalcburgo partnerė.

Apie tolesnį mūsų bendravimą aš galiu daugiau pasakyti remdamasis savo siaura darbo Mozarteume sritimi. Čia matau didelių galimybių keistis abipusiais prasmingais impulsais. Tame procese ir šiuo metu čia, Vilniuje, nuoširdžiai dalyvauju. Ten, kur galiu prisidėti savo darbais, darysiu tai visuomet. Naujasis LMMA rektorius prof. Zbignevas Ibelhauptas jau pakvietė mane vėl atvykti į Vilnių dalyvauti akademijos 80-mečio iškilmėse; Operinio parengimo katedros vedėjas Nerijus Petrokas – rudenį vadovauti vokalinio meistriškumo kursams.

Petras Kunca. Profesoriau, Jūsų puikūs žodžiai yra tartum šventinės prakalbos dalis, skirta Austrijos nepriklausomybės dienai, kurią minėsime rytoj (pokalbis buvo įrašytas 2012, spalio 25) ir Lietuvoje...

Josef Wallnig. Man tai labai svarbios temos, ir aš visuomet prisimenu, kas mus artina. Vertinu ir Jūsų tarptautinį pripažinimą pelniusio Vilniaus kvarteto, kuriam Jūs, gerbiamas kolega, atidavėte 31 savo kūrybinio gyvenimo metus, indėlį į mūsų šalių kultūrinių santykių plėtrą.

Petras Kunca. Zalcburgas Vilniaus kvartetui buvo ištis pirmasis platesnis langas į gyvybingas Europos muzikines tradicijas. Jų buvome pasiilgę puoselėdami savo kultūrą. Turiu omenyje ne tik Mozartą, bet ir šiuolaikinę muziką, literatūrą, teatrą, choras, akademinis ryšius bei kt. Vilniaus kvartetui pavyko būti aktyviu šio proceso dalyviu. Dabar, kai visa tai klostosi natūraliai, mes galime sakyti, jog kontaktai su Zalcburgu mums buvo ir tebėra tikra Dievo dovana.

Josef Wallnig. Esu girdėjęs, jog šie santykiai ne visada mezgėsi taip palankiai. Kai pirmuosius žingsnius šito link žengė Zalcburgo ir Vilniaus senieji universitetai, Zalcburgo rektorius apsisprendimas ir ryžtingumas nulėmė tai, kad pagaliau buvo leista pasirašyti kaip tik šių abiejų universitetų oficialius bendradarbiavimo dokumentus. Tai buvo laimėjimas ir Zalcburgui.

Petras Kunca. Iš tikro, verta skirti visas jėgas, kad galėtume dabar tęsti ir tobulinti tai, kas sukurta per ištisus nelengvus dešimtmečius.

Bet grįžkime prie pokalbio temos apie Mozarto kūrybos vidinę jėgą. Štai, pavyzdžiui, savo paskaitose kalbate apie Mozarto asmens ir kūrybos individualumą, apie tai, kad ši muzika padeda gyventi šiuolaikiniame pasaulyje.

Josef Wallnig. Rodos, 2009-aisiais Pekine dirigavau „Don Giovanni“. Tai buvo Mozarto instituto ir Pekino operos bendras renginys. Prisimenu, visi orkestro artistai vilkėjo frakus.

Surengėme ir mažesnės apimties koncertų, kuriuose skambėjo Mozarto operų ištraukos. Viename Pietų Kinijos mieste koncerto klausėsi Kinijos parlamento pirmininkas. Susitikime jis pasakė po Papageno ir Paminos dueto, kur aukštinamas žmonių taurumas ir meilė, pastebėjęs, kaip emociškai publiką veikia ši puiki Mozarto muzika, ir manęs, kad jos turėtų klausytis kuo daugiau Kinijos žmonių. Man tie jo žodžiai tebėra atramos taškas teigiant, kad Mozarto sukurtas komunikacijos fenomenas yra panašiai suvokiamas tiek Kinijoje, tiek Lietuvoje ar Zalcburge. Tačiau iš kur tos muzikos poveikis, ačiū Dievui, nepaaiškinsi. Galima paanalizuoti Mozarto simfonijas, kvartetus ir pasakyti: štai čia įdomus harmoninis posūkis, čia repriza yra patrumpinta, galime rasti ypatingą instrumentacijos spalvą ar dar ką nors vertinga. Bet tai, sakytum, prilygtų išdraskyti rožę, norint suskaičiuoti atskirus jos žiedo lapelius, spyglius, viską teisingai aprašyti ir taip ją... galutinai prarasti. Juk pati rožė turi likti paslaptimi. Pritaikant tai Mozartui, tektų pripažinti, jog nagrinėjant jo kūrybą atsakyti į klausimą „kodėl?“ – neįmanoma.

Mozarto puikumas slypi tariamame jo paprastume, skaidrume, lyg dangiškame naivume, tačiau jo kūrybos filosofijos paaiškinti iki galo, ačiū Dievui, neįmanoma. Tuo tik galime stebėtis, šypsodamiesi kartu su juo...

Petras Kunca. Labai ačiū už pokalbį.

Iš vokiečių kalbos vertė **Petras Kunca**